

nyek az olasz és a magyar büntetőjogban. — Magyary Zoltán: A fasiszta állam kifejlődése. — Villáni Lajos dr. Az olasz nagyipar keletkezése. — Zambra Alajos: Az olasz irodalom a magyar köztudatban. — Olgyay Aladár és Olgyay Viktor: Az olasz városrendezés tanulságai és az óbudai Via Antiqua).

A kötet olvasóközönségünkkel való megismertetésének befejezésül megjegyezzük még, hogy a szemle Antológia címen új cikksorozat megjelenését teszi lehetővé, amelynek keretében elismert kiváló magyar fordítók tollából fognak napvilágot látni magyar nyelven egyes, a magyar közönség előtt kevésbé ismert szemelvények az olasz irodalomból, hogy az olvasóknak ösztönzésül szolgáljanak az eredetiek megismerésére, a kiadóknak pedig esetleg a teljes munka megjelentetésére. A gyűjtemény Vico: Scienza Nuova és Leopardi: Operette Morali című munkáiból fordított szemelvényekkel kezdődik.

OTTONE DEGREGORIO

Doroszló és Sztapár szövetsége.*

Zombor, Sztapár, Doroszló és Gombos az észak-déli útvonal mentén fekszenek. A magyar és szerb történelmi drámák tengelye ez az észak-déli vonal. Sztapár északra, Doroszló délre van az út mentén. Sztapár kereken hatezer lakosú szerb község, Doroszló feleakkora magyar népségű. Mindkét községben apáról fiúra szálló hagyományként él az 1848—49-es szabadságharc súlyos megpróbál-

tatásának emléke. A honvédség és a szerb felkelő csapatok közt dúlt a harc. Mikor Kiss Ernő tábornok Zombor felől előnyomult, Doroszló népe járult a honvédek elé és kíméletet kért Sztapár népe számára. A szerb községet meg is kímélték a honvédek. Nemsokára szerb felkelő csapatok akarták Doroszlót felperzselni, ekkor Sztapár szerb vezetői emeltek szót a magyar falu érdekében. Ebből a véd- és dacsövetségből tradíció lett. A földhöz kötött és a történelmi viharokban tehetetlen nép tradíciója. A szabadságharc után csend lett. A magyar-szerb ellentét a hamu alatt parázslott tovább. Mindkét község népe érezte az egymásrautaltság szükségességét. Ez tartotta fenn a tradíciót!

Az izzó parázs alól a lángok 1918-ban csaptak fel ismét. Sztapár község vezetői a megszálló szerb csapatok elé mentek és kíméletet kértek Doroszló magyar népe számára. A közbenjárás sikerült. A jótett öröme töltötte el a sztapári szerbek szívét és egy ügyes poéta verset is írt róla. A szerző nevét nem sikerült megtudnom. A vers így hangzik: (megfelelő betűk híjján a kiejtés szerint írjuk!)

*Lepo zšive dvá szeocá sztára,
Dvá szeoca, srba i mádjára.
Bilo je to josz csetrdeszetoszme,
Kad sze oni obláci podigose.
Sztápár gori, Doroszlovo moli,
Sztápár drecsi, Bogojevo lecsi,
Doroszlovo moli, da Sztapar ne gori.
Dodje poszle godiná oszamnászta,
Zsuri Szrbín brátyi Madjarima,
Madjarima szela Doroszlova,
Jer dolazi szrpszka vojszka mládá,
Upoznaju szrpszku vojszku mládu,
„Ovo szu nam nasti Madjari,
Madjari kao brátyá nású,
Sz kojima szmo prvi szuszedi,
Szváko dobro zlo delili,
Delili szmo i ne zaborávíli,
Uzmíte ih kao brátyu vásu.“
Táko zšive Sztápár i Doroszlovo,
Táko zšive szad pa i do veka.*

* Az érdekes adatokért hálás köszönettel adózom Galsay Károly doroszlói főjegyző úrnak.

(Szépen él két öreg falu, Két falu: szerb és magyar. Így volt ez már 1848-ban, Mikor a fekete felhők tornyosultak: Sztapár égett, Doroszló imádkozott, Sztapár jajgatott, Gombos gyógyított, Doroszló könyörgött, hogy Sztapár ne égjen. Majd elérkezett az 1918 is. Siet a szerb a magyar testvééréhez, A magyarokhoz, Doroszló faluba, Mert odaérkezett a szerb hadsereg, Megismerték a fiatal szerb sereget. „Ezek a mi magyarjaink, A magyarok nekünk testvéreink, Velük első szomszédok vagyunk, Minden jóban-rosszban osztozkodunk, Jöttünk, mert a multat nem felejtjük. Vegyék őket, mint testvéreiteket!” Így él Sztapár és Doroszló, Így él most és mindörökké.)

Ujabb sorsfordulat következett be 1941-ben. Nagypénteken vonult vissza Sztapár és Doroszló közti országúton a szerb hadsereg. A százéves szövetség ismét időszerű lett. Ivkov István és Mility Boskó jöttek át Sztapárról, hogy idejekorán közbenjárjanak a visszavonuló csapatok parancsnokainál a magyar község érdekében. Egy ízben tényleg közbe kellett lépniök. A szerb ezredes azonban nem értette meg a közbenjárás történelmi rugóit és leszidta a követeket. Csapatteste puskaropogással és kézigránát-hajigálással vonult át a falun. Komolyabb baj azonban nem történt.

A sztapáriak jószándékát a magyarok szívből viszonzták. Bartol István, jelenlegi országgyűlési képviselő, Kocsis Imre gyáros és Resch Péter földbirtokos mentek Sztapárra, hogy a honvédeket fogadják. Személyes felelősséget vállaltak a sztapári szerbekért. Tényleg nem történt semmiféle zavargás sem.

Itt nem egyesek bujkálásáról van szó. Nem „a kéz kezét mos” elve érvényesül. A dolog lényege

az, hogy két falu, melyek a történelmi viharokban tehetetlen kicsinyek, kiméletet kérnek egymás számára. Nem anyagi érdekből, sem személyes jóbarátjának; vagy rokonának, hanem a falunak, melyben gyermek, asszony, öreg és beteg egyaránt meghúzódik a piroscserepes házfödelek alatt. Ez ebben az emberi és a nagy! A doroszlóiak nem váltak szerbökké az elmúlt húsz esztendő alatt és a sztapáriak is a régi maradtak. A hadjárások útján mindegyiknek van félteni valója. A tárgyaló asztalok messze esnek attól, hogy elolthassák az égő falusi fészkeket. Ezért szövetkezett a két falu, ezért vállalt fegyelmettséget az erejét meghaladó erővel szemben, ezért maradtak meg a házaik, ezért él szépen „dvá szeoca sztára, szrbá i mádjára”.

SZABÓ PÁL ZOLTÁN

Beküldött könyvek:

Juhász György, *Tömörkény István élete és művei*. A Dugonics-Társaság kiadása. Szeged (Ab-laka-ny.) 1941.

Téténynek ékessége, melyet versekbe foglalt Dugonics András s most eredeti kézirat szerint nyomtatásban kibocsájt Baróti Dezső. Szegeden a Magyar Tudományos Akadémia segítségével kinyomatta a Dugonics-Társaság (Városi-ny.) é. n.

Mátyás Ferenc, *A falu küldöttje*. Budapest, (Singer és Wolfner) 1942.